

PAUL LAFARGUE

**ΤΟ
ΔΙΚΑΙΩΜΑ
ΣΤΗΝ
ΤΕΜΠΕΛΙΑ**

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΥΚΙΑΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Πρώτη έκδοση Φεβρουάριος 2017

Πρώτη έκδοση στην παρούσα μορφή Απρίλιος 2024

Τίτλος πρωτοτύπου Paul Lafargue, *Le droit à la paresse*, 1883

Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμίων Σοφία Κροκίδη

Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμίων στην παρούσα μορφή Μαρτίνα Ασκοποπούλου

Σχεδιασμός εξωφύλλου Ρεντουάν Αμζλάν

© 2024, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

ISBN 978-618-03-4034-1

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84034

Κ.Ε.Π. 6143, Κ.Π. 20019

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 1212/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα

τηλ.: 211 3003500, fax: 211 3003562

metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα

τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

• Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα

τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562

• Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα

τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

PAUL LAFARGUE

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΜΠΕΛΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γιάννης Καυκιάς

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

9

1 | ΕΝΑ ΟΛΕΘΡΙΟ ΔΟΓΜΑ

13

2 | ΤΑ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

19

3 | ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

39

4 | ΣΕ ΝΕΟ ΣΚΟΠΟ, ΝΕΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

61

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

73

Σχετικά με τον Πολ Λαφάργκ και το έργο του

81

Ένα ολέθριο δόγμα

«Ας τεμπελιάζουμε σε όλα,
εκτός από τον έρωτα και το πιστό,
εκτός από την τεμπελιά».

ΛΕΣΣΙΝΓΚ

Μια παράξενη τρέλα έχει κυριεύσει τις εργατικές τάξεις των εθνών όπου κυριαρχεί ο καπιταλιστικός πολιτισμός. Μια τρέλα που γεννά στο πέρασμά της ατομικές και κοινωνικές δυστυχίες, οι οποίες ταλαιπωρούν εδώ και δύο αιώνες την άμοιρη την ανθρωπότητα. Αυτή η τρέλα είναι η αγάπη για την εργασία, το φονικό πάθος για την εργασία, που φτάνει ως την εξάντληση των ζωτικών δυνάμεων του ατόμου και των απογόνων του. Αντί να αντιδράσουν σ' αυτόν τον παραλογισμό, οι παπάδες, οι οικονομολόγοι και οι ηθικολόγοι καθαγιά-

σαν την εργασία. Αυτοί οι τυφλοί και στενοκέφαλοι άνθρωποι θέλησαν να εμφανιστούν σοφότεροι από τον Θεό τους· αυτοί οι ανόητοι και ποταποί άνθρωποι θέλησαν να αποκαταστήσουν αυτό το οποίο καταράστηκε ο Θεός τους. Εγώ, που δεν δηλώνω χριστιανός, οικονομολόγος και ενάρετος, καταγγέλλω τη γνώμη τους, επικαλούμενος τη γνώμη του Θεού τους· καταγγέλλω τα κηρύγματα της θρησκευτικής, οικονομικής και ελευθερόφρονος ηθικής τους, αποκαλύπτοντας τις τρομακτικές συνέπειες της εργασίας στην καπιταλιστική κοινωνία.

Στην καπιταλιστική κοινωνία, η εργασία είναι η αιτία κάθε πνευματικού εκφυλισμού και κάθε σωματικής παραμόρφωσης. Συγκρίνετε τα καθαρόαιμα άλογα των ιπποστασίων του Ρότσιλντ, που τα περιποιείται πολυάριθμο ανθρώπινο προσωπικό, με το βραδυκίνητο υποζύγιο των νορμανδικών αγροκτημάτων που οργώνει τη γη, κουβαλά την κοπριά και μεταφέρει τη σοδειά. Δείτε τον ευγενή πρωτόγονο που οι ιεραπόστολοι του εμπορίου και οι έμποροι της θρησκείας δεν έχουν ακόμη διαφθείρει με τον χριστιανισμό, τη σύφιλη και το δόγμα της εργασίας, και συγκρίνετε μ' αυτόν τους δικούς μας εξαθλιωμένους υπηρέτες των μηχανών.⁴

4 Οι Ευρωπαίοι εξερευνητές στέκονταν έκπληκτοι μπροστά στην ομορφιά των σωμάτων και την περήφανη σαγήνη των πρωτόγονων λαών, που δεν έχουν μολυνθεί από αυτό που ο Πέπιγκ ονόμαζε «δηλητηριώδη ανάσα του πολιτισμού». Σχετι-

Αν στην πολιτισμένη Ευρώπη μας θέλουμε να βρούμε ένα ίχνος του έμφυτου κάλλους του ανθρώπου, πρέπει να το αναζητήσουμε σε χώρες όπου οι οικονομικές προκαταλήψεις δεν έχουν ακόμη εκριζώσει το μίσος

κά με τους αυτόχθονες των νησιών της Ωκεανίας, ο λόρδος Τζορτζ Κάμπελ γράφει: «Δεν υπάρχει λαός στον κόσμο που να σε εκπλήσσει περισσότερο με την πρώτη ματιά. Το δέρμα τους λείο και μ' ένα χρώμα σχεδόν χάλκινο, τα μαλλιά τους χρυσά και σγουρά, τα πρόσωπά τους όμορφα και χαρωπά· με άλλα λόγια, ολόκληρη η ύπαρξή τους συνιστά ένα νέο και λαμπερό δείγμα του *genus homo* (ανθρώπινου γένους)· η εμφάνισή τους έδινε την εντύπωση μιας ράτσας ανώτερης από τη δική μας». Οι πολιτισμένοι της αρχαίας Ρώμης, οι Καίσαρες, οι Τάκιτοι, παρατηρούσαν με τον ίδιο θαυμασμό τις γερμανικές κοινοτικές φυλές που κατέτρεχαν τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Έτσι και ο Τάκιτος, όπως ο Σαλβιάνος, ο κληρικός του 5ου αιώνα που τον αποκαλούσαν δάσκαλο των επισκόπων, έφερνε τους βαρβάρους ως παράδειγμα στους πολιτισμένους και στους χριστιανούς: «Ανάμεσα στους βαρβάρους, που είναι πιο αγνοί από εμάς, φαινόμαστε αναισχυντοι. Πολύ περισσότερο, οι βάρβαροι έχουν πληγεί από τις αναισχυντίες μας, οι Γότθοι δεν ανέχονται να υπάρχουν στους κόλπους τους ακόλαστοι ομοεθνείς· ανάμεσα σ' αυτούς, μόνοι οι Ρωμαίοι, λόγω του θλιβερού προνομίου της εθνικότητας και του ονόματός τους, έχουν το δικαίωμα να είναι διεφθαρμένοι. (Η παιδεραστία είχε τότε μεγάλη πέραση στους ειδωλολάτρες και τους χριστιανούς...) Όσοι καταπιέζονται από αυτή την κατάσταση πηγαίνουν στους βαρβάρους για να βρουν λίγη ανθρωπιά κι ένα καταφύγιο» (*De Cubernatione Dei*). Ο γηραιός πολιτισμός και ο νεοφυής χριστιανισμός διέφθειραν τότε τους βαρβάρους του αρχαίου κόσμου, όπως τώρα ο γερασμένος χριστιανισμός

για την εργασία. Η Ισπανία, που δυστυχώς εκφυλίζεται, μπορεί ακόμη να καμαρώνει ότι έχει λιγότερες φάμπρικες απ' όσες φυλακές και στρατώνες έχουμε εμείς· ο καλλιτέχνης χαίρεται βλέποντας τον ανυπότακτο ανδαλουσιανό, μελαχρινό σαν τη φλούδα του κάστανου, στητό και λυγερό σαν ατσάλινη βέργα· και η καρδιά του ανθρώπου αναριγεί ακούγοντας τον ζητιάνο, μεγαλοπρεπώς τυλιγμένο στην τρύπια κάπα του, να απευθύνεται σε δούκες της Οσούνα αποκαλώντας τους «αμί-

και ο μοντέρνος καπιταλιστικός πολιτισμός διαφθείρουν τους αγροίους του νέου κόσμου.

Ο κ. Φ. Λε Πλε, στον οποίο οφείλουμε να αναγνωρίσουμε το ταλέντο της παρατηρητικότητας, παρόλο που ενδεχομένως απορρίπτουμε τα κοινωνιολογικά του συμπεράσματα, στιγματισμένα από τον φιλανθρωπικό και χριστιανικό προουντοισμό, λέει στο βιβλίο του *Οι ευρωπαίοι εργάτες* (1885): «Η επιρρέπεια των Μπασκίρ στην τεμπελιά (οι Μπασκίρ είναι ημινομαδική φυλή βοσκών της ασιατικής πλευράς των Ουραλίων), η άνεση χρόνου της νομαδικής ζωής, οι τελετουργίες του διαλογισμού, τις οποίες αναγκάζονταν να αναπτύξουν οι πιο προικισμένοι, χαρίζουν σε αυτούς μια διακριτικότητα στη συμπεριφορά, μια λεπτότητα πνεύματος και κρίσεως, που σπάνια συναντάμε στο αντίστοιχο κοινωνικό επίπεδο ενός πιο ανεπτυγμένου πολιτισμού... Αυτό που αποστρέφονται περισσότερο είναι οι γεωργικές εργασίες· δεν τους πειράζει να κάνουν οτιδήποτε άλλο, εκτός από το να ασχοληθούν με το επάγγελμα του γεωργού». Πράγματι, η γεωργία είναι η πρώτη εκδήλωση της δουλικής εργασίας στην ανθρωπότητα. Σύμφωνα με τη βιβλική παράδοση, ο πρώτος εγκληματίας, ο Κάιν, είναι γεωργός.

γκο». Για τον Ισπανό, που το πρωτόγονο ζώο δεν έχει ακόμη ατροφήσει μέσα του, η εργασία είναι η χειρότερη δουλεία.⁵ Οι Έλληνες της Κλασικής εποχής έτρεφαν επίσης περιφρόνηση για την εργασία: μόνο στους δούλους επιτρεπόταν να εργάζονται· ο ελεύθερος άνθρωπος επιδιδόταν μόνο στις σωματικές ασκήσεις και στα πνευματικά γυμνάσματα. Και ήταν επίσης η εποχή όπου ο λαός του Αριστοτέλη, του Φειδία και του Αριστοφάνη περπατούσε και ανέπνεε, η εποχή όπου μια χούφτα γενναίοι άντρες συνέτριβαν στον Μαραθώνα τις ορδές που έρχονταν από την Ασία, την οποία ο Αλέξανδρος έμελλε να κατακτήσει πολύ σύντομα. Οι φιλόσοφοι της αρχαιότητας δίδασκαν την περιφρόνηση για την εργασία, αυτόν τον εξευτελισμό του ελεύθερου ανθρώπου, ενώ οι ποιητές υμνούσαν την τεμπελιά, αυτό το δώρο των θεών:

«Ο Meliboee, deus nobis hæc otia fecit».⁶

Στην επί του Όρους Ομιλία ο Χριστός κήρυξε την τεμπελιά: «Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνουσιν οὐ κοπιοῦσιν οὐδὲ νήθουσιν· λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.».

Ο δε Ιεχωβάς, αυτός ο γενειοφόρος και απωθητι-

5 Σύμφωνα με το ισπανικό ρητό: Descansar es salud (η ξεκούραση είναι υγεία). (Σ.τ.Σ.)

6 «Ω, Μελίβοε, κάποιος θεός μας χάρισε τούτη την αργία» (Βιργίλιος, Βουκολικά). (Σ.τ.Μ)

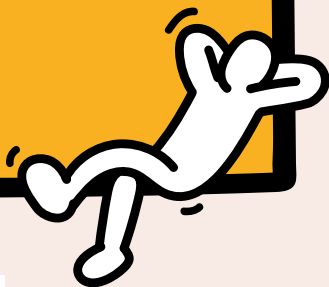
κός θεός, έδωσε σε όσους τον λάτρευαν το υπέρτατο παράδειγμα της ιδεώδους τεμπελιάς: έπειτα από έξι ημέρες δουλειάς, αναπαύθηκε για όλη την αιωνιότητα.

Και ποιοι είναι οι λαοί για τους οποίους η εργασία αποτελεί, αντίθετα, οργανική ανάγκη; Οι Ωβερνιάτες, οι Σκοτσέζοι (αυτοί οι Ωβερνιάτες των Βρετανικών Νήσων), οι Γκαγιέγκος (αυτοί οι Ωβερνιάτες της Ισπανίας), οι Πομερανοί (αυτοί οι Ωβερνιάτες της Γερμανίας) και οι Κινέζοι (αυτοί οι Ωβερνιάτες της Ασίας). Στη δική μας κοινωνία, ποιες είναι οι τάξεις που αγαπούν την εργασία για την εργασία; Οι ιδιοκτήτες αγρότες και οι μικροαστοί: οι πρώτοι σκυφτοί στα χωράφια τους, οι δεύτεροι κολλημένοι στα μαγαζιά τους, γυρίζουν όπως ο τυφλοπόντικας στις υπόγειες στοές και ποτέ δεν σηκώνουν το κεφάλι για να αγναντέψουν ξένοιαστα τη φύση.

Και εντωμεταξύ, το προλεταριάτο, η μεγάλη τάξη που περιλαμβάνει όλους τους παραγωγούς των πολιτισμένων εθνών, η τάξη που, απελευθερώνοντας τον εαυτό της, θα απελευθερώσει την ανθρωπότητα από τη δουλική εργασία και θα καταστήσει το ανθρώπινο ζώο ελεύθερο ον, το προλεταριάτο ακριβώς αφέθηκε να διαφθαρεί από το δόγμα της εργασίας, προδίδοντας τα ένστικτά του και αγνοώντας την ιστορική του αποστολή. Σκληρή και τρομερή υπήρξε η τιμωρία του. Όλες οι ατομικές και κοινωνικές δυστυχίες γεννήθηκαν από το δικό του πάθος για την εργασία.

Όλοι έχουν το δικαίωμα να διαθέτουν όπως θέλουν τον χρόνο τους αντί να γίνονται ηθελημένα σκλάβοι του. Έτσι θεμελιώνει ο Ραυλ Lafargue το επιχειρήμα για τη μείωση του χρόνου εργασίας. Οι καπιταλιστές έπεισαν τους εργάτες με τη βοήθεια της Εκκλησίας ότι η ζωή τους είναι η δουλειά τους, κι έτσι περνούν τον χρόνο τους κλέβοντας τον χρόνο των εργατών. Οι τελευταίοι δεν πρέπει να διεκδικούν το δικαίωμα στην εργασία –ένα μαζοχιστικό απόπημα, κατά τον Lafargue– αλλά το δικαίωμα στην τεμπελιά. Γιατί είναι ακριβώς αυτή η «αγάπη για την εργασία» που έχει επιφέρει τις μεγαλύτερες κακουχίες σε εκείνους που δεν έχουν τίποτα άλλο πέρα από αυτή.

Όχι μόνο υπήρξε εξαιρετικά δημοφιλές στην εποχή του, αλλά συνετέλεσε επίσης στην επίτευξη σημαντικών στόχων, εμπνέοντας το κίνημα για την οχτάωρη εργασία και την κατοχύρωση της ίσης αμοιβής για τους άντρες και τις γυναίκες. Το *Δικαίωμα στην τεμπελιά* καλεί τους προλετάριους όλου του κόσμου να ενωθούν – και να σταματήσουν να δουλεύουν τόσο πολύ!

ISBN: 978-618-03-4034-1

9 786180 340341

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84034

metaixmio.gr

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ
ΚΑΙ ΣΕ

e-book